

Maša brez posvetitve?

“Kako sploh obstaja maša bez posvetitve?” je ob neki priložnosti protestiral katoliški prelat. Izvedel je namreč, da je Sveti sedež odobril obhajanje evharistične daritve po anafori (tj. evharistična molitev), katere avtorja sta Addai in Mari, in v kateri ni posvetilnih besed: “To je moje telo in to je moja kri”. Odgovor je seveda, da take maše ne more biti. Kaj pa potem je posvetitev, če niso to besede, s katerimi je Jezus posvetil evharistijo pri zadnji večerji?

Odlok, izdan 26. oktobra 2001

Ena od nalog teologov je razlaga avtentičnih odločitev cerkvenega učiteljstva. Taka odločitev so zagotovo *Smernice za dovoljenje pristopa k evharistiji vernikom kaldejsko in vzhodno-asirske Cerkve*, ki so bile izdane 26. oktobra 2001. Odločitev so odobrili Papeški svet za spodbujanje krščanske edinosti, Kongregacija za nauk vere ter sam papež Janez Pavel II. Te smernice naj bi vernikom dveh sestrskih cerkva, ki izhajata iz iste starodavne apostolske tradicije, zagotavljale, da bodo lahko evharistijo prejeli tudi, če bo duhovnik njihove Cerkve odsoten. Katoličanom, ki izpolnjujejo pogoje za prejem obhajila, ki ga duhovnik pri asirski evharistiji posveti z evharistično molitvijo po Addaiju in Mariju, zgoraj omenjene smernice zagotavljajo, da prejemajo resnično Kristusovo telo in kri.

V čem je problem?

Vendar pa se je v zvezi s tem pojavila dilema. Če katoliška Cerkev uči, da posvetilne besede predstavljajo bistveni del evharistične posvetitve, kako potem lahko svojemu verniku odobri prejem obhajila, ki ga duhov-

nik posveti brez teh besed? Vendar pa Rim že od nekdaj spoštuje tradicijo, in anafora po Addaiju in Mariju je dejansko zelo tradicionalna. Teologi se strinjajo, da je to ena izmed najstarejših anafor, ki se že stoletja uporablja v starodavnem vzhodno-asirskem krščanstvu, ki izhaja iz Mezopotamije.

Vatikanski odlok zavzema zelo odločno in pogumno stališče, ko anafori po Addaiju in Mariju prizna veljavnost zaradi apostolske tradicije vzhodno-asirskega krščanstva in starodavnosti te anafore. Odsotnost posvetilnih besed v anafori poveže z zgodovino evharistične molitve in z asirskim evharističnim naukom o besedah posvetitve, katerega načela se kažejo pri razlagalcih in pri drugih dveh vzhodno-asirskih anaforah, ki posvetilne besede imata.

S teološkega in liturgičnega vidika lahko argumente povzamemo takole: katoliško učiteljstvo uči, da sta tradicionalni bogoslužji naših vzhodnih sestrskih Cerkva vredni vsega spoštovanja. Vsi teologi se strinjajo, da je evharistična molitev po Addaiju in Mariju ena izmed najstarejših anafor, ki se še vedno uporablja. Najnovejše študije zagovarjajo mnenje, da omenjena anafora v svoji prvotni obliki posvetilnih besed sploh ni vsebovala - to, v nasprotju s stališčem starejših študij, ni edinstven primer: tudi več drugih zgodnjih evharističnih molitev prav tako nima posvetilnih besed. Omenjena anafora morda res posvetilnih besed ne navaja dobesedno, pač pa posredno, ko omenja postavitev evharistije, zadnjo večerjo, Kristusovo telo, kri in daritev Cerkve. Tako anafora skuša obnoviti Jezusove besede: “To delajte v moj spomin”.

Ekumenska teologija

V tej razlagi lahko opazimo napredek v katoliških liturgičnih študijah, ki so podale zgodovinski in teološki okvir za zgoraj omenjeni konsenz, h kateremu je najbolj pripomogla metoda, ki jo sam imenujem ekumenska teologija. Gre za nov način preučevanja krščanske tradicije, s katerim naj ne bi spodbijali in dominirali, ampak predvsem iskali dogovor in povezovanje. Ekumenska teologija zavestno poudarja skupno tradicijo, nakaže pa tudi razlike. Le-te so morda nastale kot posledica zgodovine, kulture in jezika, ne gre pa za bistvene razlike v apostolski veri. Taka teologija se skuša zelo poglobiti v stališče druge strani, da bi ga, kolikor je to najbolj mogoče, razumela in sprejela. Na nek način gre za sodelovanje, ne pa za tekmovanje: obe strani namreč skušata razumeti stališče svojega sogovornika in se ne osredotočata zgolj na lastno mnenje.

Tako prizadevanje in metoda temeljita na naši veri, da Sveti Duh ostaja s Cerkvijo, svojo pričo, in ščiti njeno integriteto - to se je posebej pokazalo v stoletjih, ko Cerkev še ni bila razdeljena. Ker nekatera izmed vprašanj, ki nas ločujejo, segajo v ta stoletja, z gotovostjo lahko trdimo, da te razlike ne vplivajo na vsebino apostolske vere. Poleg tega tudi katoliška Cerkev priznava, da vzhodne Cerkve v zgodovinskem smislu predstavljajo apostolsko vzhodno krščanstvo ter da so njene sestrške Cerkve. Iz tega izhaja, da je vsak pogled na krščansko tradicijo, ki v celoti ne upošteva starodavnega tradicionalnega nauka teh Cerkva, zelo pristranski.

Iz vsega povedanega je razvidno, zakaj je Cerkev skušala ugodno rešiti problem veljavnosti anafore po Addaiju in Mariju. Na kakšni legitimni teološki in ekleziološki osnovi je lahko Rim trdil, da tako starodavna apostolska Cerkev nikoli ni imela veljavne evharistične daritve, če pa so njeno najpomembnejšo anaforo uporabljali stoletja in ji ni

koli ni nihče oporekal - niti cerkveni očetje niti katera koli lokalna ali provincialna sinoda, pa tudi ne ekumenski svet, katoličani, patriarh ali papež?

Tako ugodno rešitev so sporazumno podprli pomembnejši katoliški teologi, ki se strinjajo, da so bile posvetilne besede najzgodnejšim evharističnim molitvam dodane kasneje. Te besede pa ne manjkajo samo zgoraj navedeni anafori, ampak še vsaj desetim drugim zgodnjim evharističnim molitvam. Tudi *Apostolsko izročilo* je posvetilne besede začelo uporabljati šele v četrtem stoletju. Potemtakem torej ne obstaja nobena prednicejska evharistična molitev, za katero bi lahko dokazali, da je vsebovala posvetilne besede.

Anafora kot obrazec posvetitve

V zadnjem času so katoliški teologi začeli zagovarjati širše stališče, da pri evharistični posvetitvi duhovnik moli nad darovi. To stališče lahko opazimo v uradnih katoliških besedilih, navdahnjenih z Drugim vatikanskim cerkvenim zborom. *Splošna navodila k rimskemu Misalu* (izdana 18. novembra 1969) evharistično molitev opišejo takole: "Sedaj se pričinja vrhunec in središče celotne daritve - evharistična molitev, tj. molitev zahvale in posvetitve /.../" (št. 54). Beseda "posvetitev" tukaj nakazuje evharistično posvetitev. Ta širši pogled zasledimo tudi v novem Katekizmu katoliške Cerkve, ki anaforo razloži takole: "z evharistično molitvijo, molitvijo zahvale in posvetitve (konsekracije), prispemo do srca in vrhunca obhajanja /.../" (št. 1352). Omenjeno stališče zagovarja tudi "Münchenska izjava mešane katoliško-pravoslavne komisije za teološki dialog", ki je izšla julija 1982: " /.../ evharistična skrivnost se dopolni v molitvi, ki vsebuje besede, s katerimi je Beseda, ki je meso postala, postavila zakrament; dopolni se tudi v epiklezi, v kateri z vero navdahnjena Cerkev Očeta prosi, naj po Sinu pošlje Duha ...".

Prepričanje, da je posvetilna molitev osrednji del anafore, ne pa nek del le-te, ki se pojavlja v "obrazcu", ustreza skupni tradiciji še nerazdeljene Cerkve. Tako interpretacijo zasledimo v več besedilih, ki so jih zapisali cerkveni očetje - npr. Justin v "Zagovoru" ("Apologia"); Irenej v delu "Zoper krivoverstva" ("Aversus haereses" IV, 18.5), okoli leta 185; Ciril in Janez Jeruzalemski v "Mistagoških katehezah" ("Mystagogic Catechesis" 1,7), po letu 380.

Posvetilne besede vedno posvečujejo

Ali to pomeni, da posvetilne besede ne posvečujejo? Nikakor ne. Po prepričanju cerkvenih očetov jih moč Jezusove besede posvečuje za večno. Klasično latinsko dogmo o besedah postavitve evharistije v smislu "besed posvetitve" lahko zasledimo že pri svetem Ambrožu (339-97), ki ta nauk nedvoumno zapiše v dveh razpravah: v delu "De sacramenti" IV, 4.14-17, 5.21-23 ("O zakramentih") in v razpravi "De mysteriis" IX, 52-54 ("O skrivnostih").

Vendar pa Ambrož posvetilnih besed ne razume kot "obrazec". V svoji razpravi "De sacramenti" ("O zakramentih") moč Jezusovih besed pripisuje popolnosti Božje Besede: " /.../ Kristusova beseda je tista, ki postavlja zakrament. Katera Kristusova beseda? Tista, po kateri je vse nastalo ... Torej vidite, kakšno moč ima Kristusova beseda. Če ima torej Jezusova beseda tako moč, da je ustvarila nekaj, kar prej ni obstajalo, kako močne so šele njegove besede pri spreminjanju nečesa, kar že obstaja".

Prav to skuša povedati tudi sveti Janez Krizostom v svojem delu "Homilija o Judovem izdajstvu" (1/2, 6): "To je moje telo," pravi. Ta beseda /.../ potem ko je bila nekoč izgovorjena, od takrat do današnjih dni dopolni daritev na vseh oltarnih mizah sveta". Tudi doktrina svetega Janeza Damaščana,

"zadnjega izmed grških očetov" (753/4), ki jo zasledimo v delu "De fide orthodoxa" ("O pravi veri"), to potrjuje: "Kristus je rekel: 'To je moje telo', 'To je moja kri' in 'To delajte v moj spomin'. In to se po moči njegovih besed vrši, dokler ne pride". Vsi ti možje niso krivoverci, ampak svetniki in očetje, ki jih kot take slavimo v bogoslužnem koledarju katoliške Cerkve. Tu zagotovo velja stari izrek: *Lex orandi legem statuat credendi* (Naj pravila molitve določajo pravila vere).

Po prepričanju cerkvenih očetov torej posvetilne besede vedno posvetijo daritev, celo v anafori po Addaiju in Mariju - moč Jezusove besede namreč za vekomaj posvečuje vsako evharistijo, ki se bo opravljala do konca časov. Duhovniki torej današnje darove kruha in vina v moči Jezusove besede posvetijo s posebno molitvijo - z anaforo. Kako posamezne anafore to izrazijo, pa se po svetu zelo razlikuje in je odvisno od lokalne tradicije, določene zgodovine in nazorskih vprašanj časa in kraja. Po mojem mnenju zgodovina priča o tem, da gre za dogmatski konflikt, ki se ni razvil med vzporednimi, ampak med različnimi izrazi za isto realnost v različnem zgodovinsko-cerkvenem okolju.

Tak pristop (opisan v prejšnjih odstavkih, op. prev.) zasledimo v tem zanimivem in popolnoma avtentičnem novem vatikanskem odloku. Presenetljivo je, da je le-ta kljub širokemu zgodovinskemu pristopu in drznosti pritegnil zelo malo pozornosti. Po mojem mnenju je to najpomembnejši nauk, ki ga je cerkveno učiteljstvo sprejelo po Drugem vatikanskem cerkvenem zboru.

Prevedla: Brigita Retar

* Robert J. Taft, univerzitetni profesor na Papeškem inštitutu za vzhodne Cerkve v Rimu in svetovalec Vatikanske kongregacije za vzhodne Cerkve, je bil eden izmed tistih, s katerimi se je Sveti sedež posvetoval pred odobritvijo odloka, ki je opisan v tem članku.